

VRHOVI SUD VOJVODINE

Presuda br.PŽ. 343/83
od 25.VIII 1983.

Vijeće: Milorađ Dokić, Dušan Šuput, Marija Gajdobranski

UTVRDJIVANJE PRAVIČNE NAGRADE ZA SPAŠAVANJE U UNUTRAŠNJOJ
PLOVIDBI

Tužitelj ne snosi odgovornost za nasukavanje broda tuženoga, bez obzira na to što je instrukcije tijekom plovidbe davao radnik tužitelja u svojstvu peljara - Spasavatelju se ne priznaje posebna nagrada, već samo troškovi spašavanja - Nagrada za spašavanje nije uobičajena u unutrašnjoj plovidbi - Poslovanje i opstanak tuženoga bili bi dovedeni u pitanje kada bi se nagrada za spašavanje obračunavala striktno na način kako to predviđa Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi

Dana 8.VI 1981. motorni teretnjak tuženoga "Bački Monoštor" tijekom plovidbe Drevom nasukao se svojim srednjim dijelom na riječni sprud na 169,5 km rijeke. U trenutku nasukanja na brodu se nalazio radnik tužitelja, koji je u svojstvu peljara davao upute za plovidbu zapovjedniku broda. Zbog opasnosti koje je prijetila nasukanom brodu, tuženi je putem svog zapovjednika zatražio pomoć od tužitelja. Tužitelj je tijekom rada od 10 dana, s prekidima, svojim plovim objektima "Miholjac", "Moslavina", "Zestilovac" i bagerom "Vučica" najprije ispirao šljunak ispod nasukanog broda, a zatim 18.VI 1981. uspio odsukati i spasiti brod tuženoga. Za spašavanje u plovidbi tužitelj smatra da mu pripada pravična nagrada na osnovi članova 770. i 772. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, pa u tome cilju potražuje iznos od 5,043.000 dinara. Svoj zahtjev tužitelj opravdava potpunim uspjehom koji je postigao u spašavanju imovine tuženoga, zaslugama i zalaganjem svojih posada, opasnošću od potpunog gubitka spašavanog broda /tj. od loma pod teretom i potonuća/, opasnošću kojoj je nužno izvrkao svoja plovila, troškovima, oštećenjima i gubitkom zarade za vrijeme spašavanja, dugotrajnošću akcije, vrijednošću i opremom svojih angažiranih plovila i velikom vrijednošću spašene imovine /preko 50,000.000 dinara/.

Tijekom pregovora koji su prethodili tužbi, tuženi je ponudio da podmiri samo dio iskazanih troškova i štetu tužitelja, ali je odbio da mu prizna i plati ikakvu nagradu.

U odgovoru na tužbu tuženi je osporio kako pravnu osnovu, tako i visinu tužbenog zahtjeva. Istakao je da je tuženi došao u kontakt s tužiteljem početkom 1981. godine, te da su se dogovarali oko zajedničkog vadjanja i iskorištavanja šljunka iz rijeke Drave. Tužitelj je nagovorio tuženoga da zajednički pristupe iskorištavanju šljunka na taj način, što će tuženi osigurati brod za prijevoz šljunka, a tužitelj sprovodnika - brodovodju, jer je plovni put rijekom Dravom bio nepoznat tuženome. Na osnovi toga sklopljen je usmeni sporazum o zajedničkom poslu s preuzimanjem rizika plovidbe od strane tužitelja. Dobit od zajedničkog posla stranke bi dijelile. Već na prvoj vožnji teretnjak tuženoga nakrcan šljunkom nasukao se na riječni sprud u Dravi, kojom prilikom je sprovodnik - brodovodja bio tužiteljev radnik. Sprovodnik broda je stoga kriv za nasukanje, pa tužitelj nema pravo na bilo kakvu naknadu ili nagradu. Nakon nasukavanja broda tuženoga, tuženi smatra da tužitelj nije pružio očekivanu pomoć, već je odugovlačio rad oko spašavanja deset dana.

Prvostepeni sud je na prijedlog tuženoga u parnicu pozvao kao sporednog umješača na strani tuženoga - njegovog osiguratelja, koji je prihvatio miješanje i također predložio da se tužbeni zahtjev u cijelosti odbije.

Tijekom postupka prvostepeni sud je saslušao svjedoke koji su sudjelovali u akciji spašavanja, u prethodnim pregovorima o suradnji, angažirao vještaka iz područja riječne plovidbe, te razmatrao brodske dnevnike, izvještaje o spašavanju, pismeni poziv u pomoć i druge dokumente. Utvrdio je kao neosporno da je došlo do nasukanja broda tuženoga i da je tužitelj svojim objektima izvršio odsukavanje, na pismeni zahtjev tuženoga.

Na osnovi vještačenja prvostepeni sud je utvrdio da je tužitelj tijekom spašavanja imao troškove u iznosu od 313.000 dinara i štete u iznosu od 435.000 dinara i u tom zbrojnom iznosu je prihvatio tužbeni zahtjev. Navode tužitelja o većim troškovima, štetama i gubitku zarade sud nije prihvatio.

Sud nije prihvatio ni navode tuženoga da su stranke zaključile usmeni ugovor o zajedničkom iskorištavanju šljunka iz Drave. Svjedoci su iskazali da je o takvom poslu bilo riječi, ali da se takav posao trebao ugovoriti tek nakon što dva broda tuženoga izvrše probnu plovidbu s

teretom kroz Dravu. Do nasukanja je došlo već na prvoj plovidbi, pa kasniji ugovor nije zaključen, a time niti sporazum o podjeli rizika i dobiti. Sud također nije prihvatio navode tuženoga da je prije nasukanja brodom upravljao tužiteljev radnik, niti da tužitelj snosi krivnju za nasukanje zato što je njegov radnik davao instrukcije tijekom plovidbe. Sud je prihvatio iskaz vještaka da je u Dravi teško ploviti stoga, što ta rijeka često i brzo mijenja plovni put, pa je bilo teško predvidjeti na kojim mjestima se stvaraju sprudovi, što nije mogao predvidjeti ni tužiteljev radnik, koji je davao instrukcije za plovidbu.

Prvostepeni sud nije prihvatio zahtjev tužitelja za nagradu, oslanjajući se na mišljenje vještaka /kapetana unutrašnje plovidbe/ da u dosadašnjoj praksi nije bilo slučajeva da je netko tražio i dobio nagradu za spašavanje brodova u unutrašnjoj plovidbi. Sud je prihvatio obrazloženje vještaka da se nagrada u unutrašnjoj plovidbi ne prakticira stoga, što se radi o malim brodarskim organizacijama koje raspolažu s razmjerno daleko manjom imovinom od one u pomorskoj plovidbi. U obrazloženju prvostepene presude ističe se da "bi takve brodarske organizacije bile dovedene u veoma težak ekonomski položaj, pa bi čak bilo dovedeno u pitanje njihovo daljnje poslovanje i opstanak" kada bi se "nagrada za spašavanje obračunavala striktno na način kako to predviđa citirani Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi". Stoga je prvostepeni sud smatrao da je pravična dosudjena naknada u iznosu stvarnih troškova i šteta koji su nastali tijekom odsukavanja broda tuženoga na plovni objektima tužitelja. U skladu s takvom izrekom prvostepeni je sud podijelio i troškove postupka.

Obje stranke uložile su žalbu Vrhovnom sudu Vojvodine.

Tužitelj u žalbi pobija prvostepenu presudu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava. U žalbi iznosi da mu prema članu 772. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi pripada nagrada za spašavanje, jer se odredbe toga Zakona odnose i na unutrašnju plovidbu. Visoku vrijednost spašene imovine, kao element nagrade, prvostepeni sud nije po mišljenju tužitelja uzeo u obzir. Prvostepeni sud nije također dovoljno ocjenjivao veličinu opasnosti i stupanj postignutog uspjeha, što također utječe na visinu nagrade.

Tuženi pobija prvostepenu presudu u odnosu na 24% kamata dosudjenih uz glavnicu, zbog pogrešne primjene materijalnog prava. U žalbi se iznosi da tužitelj ne potražuje na osnovi ugovora u privredi, pa se stoga ne može primijeniti Odluka SIV-a o visini zatezних kamata.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama razloga iz čl.365. ZFP-a, Vrhovni sud Vojvodine je našao da žalbe tužitelja i tuženoga nisu osnovane, već da je prvostepeni sud pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio materijalno pravo, odnosno odredbe čl.772. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi. U obrazloženju odluke toga suda doslovno se navodi: "Stranke nisu zaključile ugovor o visini pravične nagrade za spašavanje. Prvostepeni sud je uzeo u obzir sve okolnosti i našao da tužitelju ne pripada posebna nagrada za spašavanje i zbog toga, što su troškovi spašavanja prouzročeni oštećenjima broda spašavatelja već priznati tužitelju zajedno s uslugom spašavanja u ukupnom iznosu koji je dosudjen tužitelju" /tj. troškovi u iznosu od 313.000 i štete u iznosu od 435.000 dinara, prema nalazu vještaka/.

Drugostepeni sud je također potvrdio odluku o kamata /24%/ i odluku o podjeli troškova postupka.

P.S.

Glava II dijela sedmog Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ne vrijedi za brodove unutrašnje plovidbe.

U prikazanoj presudi Vrhovnog suda Vojvodine koji potvrđuje presudu Višeg suda u Somboru kaže se da tužitelju, spašavatelju, ne pripada posebna nagrada za spašavanje jer su mu nadoknadjena oštećenja njegova broda i njegovi troškovi. Sve se to temelji na tvrdnji prvostepene presude da se nagrada u unutrašnjoj plovidbi "ne prakticira", a koja je tvrdnja opet utemeljena na nalazu vještaka. Vrhovni sud prihvata takvo stajalište i nalazi da je prvostepeni sud ne samo pravilno utvrdio činjenično stanje /na što se u ovom komentaru ne osvrćemo/ nego da je i pravilno primijenio materijalno pravo odnosno odredbe čl.772. ZPUP-a.

Mije nam jasno na temelju kojeg propisa su prvostepeni i žalbeni sud prepustili ocjenu da li se zakonski

propisi primjenjuju ili ne primjenjuju rezultatu vještačenja upravo o tom pitanju. Glava Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi o spašavanju /čl.767. do 782/ primjenjuju se prema svojoj dikciji, a u skladu sa čl.1. ZPUP-a na brodove pomorske i unutrašnje plovidbe podjednako. Depače, čl.768. cit.Zakona određuje da se odredbe o spašavanju primjenjuju na "svaki plovni objekt bez obzira na njegovu namjenu, uključujući i čamac i hidroavion na vodi". Pomanjkanje ugovora o spašavanju ne mijenja prema čl.772. Zakona pravni položaj stranaka, nego samo utoliko što je tada zadetak suda da, uzimajući u obzir sve elemente nabrojene u cit. članu Zakona, odmjeri visinu nagrade. Očigledno je da će za visinu nagrade biti, istina na posljednjem mjestu, mjerodavna vrijednost spašenog broda, koja će opet prema čl.770, st.2. Zakona ujedno biti gornja granica nagrade za spašavanje. Upravo radi toga da bi se olakšalo snažanje često razmjerno visokih nagrada za spašavanje zakonodavac je predvidio, dakako na temelju postojeće prakse, i odredbe o osiguranju "nagrade za spašavanje" /čl.689, st.1, t.2. ZPUP-a/. Vrijedi spomenuti da u pogledu proširenja režima pomorske plovidbe na unutrašnju plovidbu u pogledu instituta spašavanja tijekom opetovanih širokih konzultacija privrednih i pravnih krugova nije bilo nikakvih prigovora.

Propisi Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi od 1977. preuzeli su u domaće pravo odredbe Medjunarodne konvencije o spašavanju i pružanju pomoći na moru od 1910. /uostalom i Protokola o njenoj izmjeni od 1967/. Odredbe Konvencije od 1910. primjenjuju se i na spašavanje brodova pomorske i unutrašnje plovidbe međusobno. Za unutrašnju plovidbu nema odgovarajućeg medjunarodnog instrumenta. Praktično je za obje plovidbe ovaj institut ili jedinstveno normiran u istim pravnim izvorima kao u V. Britaniji, SAD i Italiji, a bitno, sadržajno, jednako i u SR Njemačkoj i Francuskoj, gdje su odnosni zakonodavni akti odvojeni. Čl.772. ZPUP-a je reproducirao čl.8. Konvencije od 1910.

Tumačenje čl.772. ZPUP-a, kako ga daju prikazane presude, je takvo da ono više nego tumačenje izgleda da mimoilazi Zakon na temelju navodne prakse. Naime nije bilo dovoljno reći da je prvostepeni sud pravilno primijenio čl.772, nego je trebalo reći, analizirajući odredbe tog zakonskog člana, kako ih je prvostepeni sud i na koji način pravilno primijenio. Stav obaju sudova u tom pogledu naime drastično odudara od sukledne judikature sudova,

koji su primjenjivali čl.8. Konvencije i odgovarajuće odredbe internih zakona. Institut spašavanja je možda onaj institut plovidbenog prava u kojem ima najmanje kolizijskih pitanja i najmanje odudaranja judikatura međusobno. Čini nam se kao da su prikazane presude zapravo smatrale da se zakonski propis može staviti izvan snage, iako to u našem pravu nije moguće.

E.P.

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

KUCA LORDOVA

Presuda od 25.XI 1982.

Brod "Morwiken"

Vijeće: Lord Diplock, Lord Keith of Kinkel, Lord Roskill, Lord Brandon of Cokbrook i Lord Brightman

UGOVORENA INOZEMNA PODSUDNOST

Ugovorena podsudnost suda u Amsterdamu - Visina odgovornosti po nizozemskom pravu manja je od one po Visbyskim pravilima i engleskom Zakonu od 1971. - Član 5. Protokola od 1968 /modificirani čl. X Haških pravila/

U ovom sporu je tužitelj, krcatelj, utužio naknadu štete koju mu je prouzročio tuženi izdatnik teretnice nemarnim radom svojih namještenika u iskrcaju tereta u luci odredišta /za detalje ovog slučaja v. prikaz presude engleskog Apelacionog suda od 13.I 1982. u ovom periodiku, br.94, str.50/, ali je tuženik prigovorio nadležnosti suda pozivajući se na uglavak teretnice prema kojemu je za sudjenje u ovom sporu isključivo nadležan sud u Amsterdamu u Nizozemskoj i da je odgovornost ograničena na 1.250.- nizozemskih guldena. Prvostepeni sudac /Sheen J./ smatrao je da može odijeliti dio uglavka koji se odnosi na nadležnost suda od pitanja visine odgovornosti i na prijedlog tužene stranke dopustio obustavu postupka. Apelacioni sud je u presudi od 13.I 1982. /vijeće: Lord Denning H.R., LL.JJ. Ackner i Sir Sebag Shaw/ uslijed žalbe tužitelja preinačio odluku prvostepenog suda i dozvolio nastavak postupka nalažeći razlog za to što je Merchant Shipping Act 1971. protegnuo svoju valjanost na sve teretnice koje su izdane u